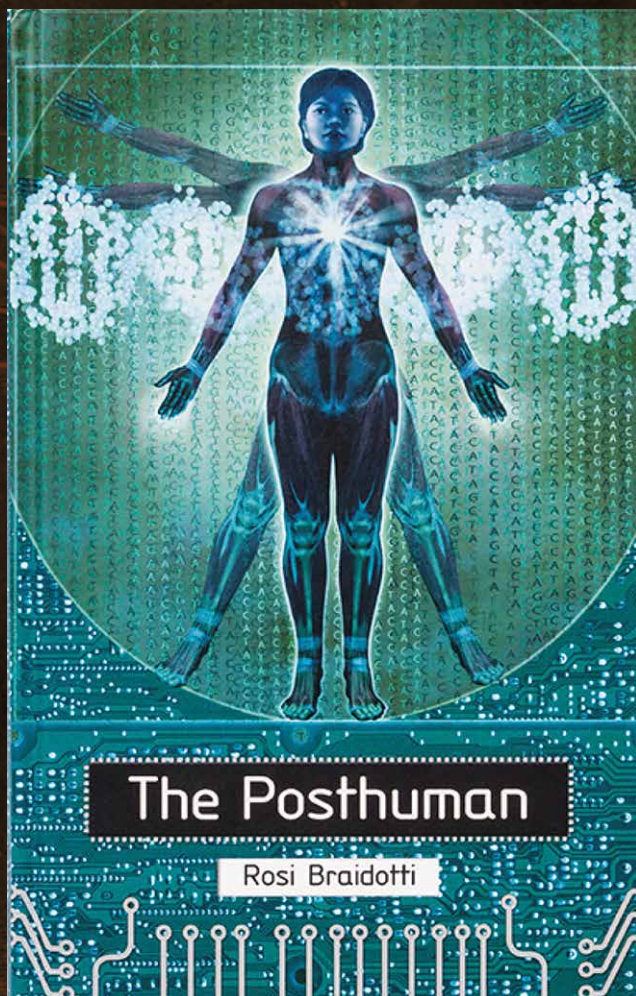

EDITORIÁL

JANA GERŽOVÁ

Aktuálny ročník časopisu sa od tých predchádzajúcich líši tým, že do jeho koncepcie spontánne vstúpila realita, ktorú žijeme od okamihu, keď sa u nás objavili prvé prípady nákazy koronavírusom. V každom čísle sme mali texty, ktoré na svetovú pandémiu aj jej dôsledky nejakým spôsobom reagovali, a v tomto trende pokračujeme. Pod medzititulok *Iný pohľad na človeka, prírodu a kultúru* sme zaradili preklad štúdie významnej súčasnej filozofky a feministickej teoretičky Rosi Braidottiovej (nar. 1954). Ide o skrátenú verziu jednej z kapitol autorkinej knihy *The Posthuman* (2013), kde sa ťažiskovo zamerala na rozpad humanistického chápania človeka, rozvíjajúc úvahy o alternatívnych koncepciách, ktoré vychádzajú z antihumanizmu a posthumanizmu. Materiál ilustrujeme nielen reprodukciou Leonardovho *Vitruviánskeho muža*, ktorého symboliku Braidotti podrobuje zdrvivúcej kritike, ale aj obrazom ironicky komentujúcim toto dielo. Okrem dvoch verzií *Vitruviánskej ženy* sme sem zaradili aj logo laboratória Thomasa Vaccariho (Università degli Studi di Milano), kde je vyobrazené spojenie vitruviánskeho muža s vínnou muškou, aby sme ilustrovali tesné prepojenie medzi človekom a jeho inými – mimoludskými bytostami. Univerzita túto súvislosť komentuje slovami: „Veríme, že vínné mušky sú dobrým modelom pre štúdium ľudských chorôb.“

Texty Rosi Braidottiovej nie sú na preklad jednoduché, pretože v nich vytvára zložitú sieť odkazov na myšlienky a texty iných ťažiskových mysliteľov a mysliteľiek 20. storočia a súčasnosti, pričom pracuje s pojmami, ktoré nie sú v kontexte nášho umenia bežné. Aby bol text zrozumiteľný, niektoré z nich sme sa pokúsili vysvetliť v poznámkach pod čiarou. Iný problém predstavoval preklad kľúčového pojmu, s ktorým Braidotti pracuje. Zatiaľ čo posthumanizmus vo forme substantíva nerobil problém, jeho adjektívna podoba už nebola taká jednoznačná. V slovenskej a českej literatúre sme sa stretli rovnako s verziou posthumánnu, ako aj posthumanistický. Zatiaľ čo posthumánnu odkazuje na latinské *hūmānus* (ľudský), v prípade Braidottiovej úvah sa nám spolu s prekladateľkou Zuzanou Falátovou zdalo vhodnejšie použiť pojem posthumanistický, pretože ťažiskom jej práce je polemika s humanizmom. Opreli sme sa tiež o analógiu medzi substantívom humanizmus a adjektívom humanistický, ktorú uvádza *Slovník súčasného slovenského jazyka* (2011). *Posthumanistické humanitné vedy* nie je prvý text tejto významnej filozofky, ktorý sme zaradili do časopisu Profil. Už v roku 2011 sme uverejnili štúdiu *Posthumanistická? feministická teória*, ktorá bola pôvodne publikovaná v katalógu parížskej výstavy *elles@centrepompidou: Women Artists in the Collection of the Musée national d'art moderne Centre de creation industrielle* (Centre Pompidou, 2009).

1 V tom čase sme použili verziu posthumánnu.

Obálka knihy Rosi Braidottiovej: *Posthuman*, 2013, Cambridge: Polity Press

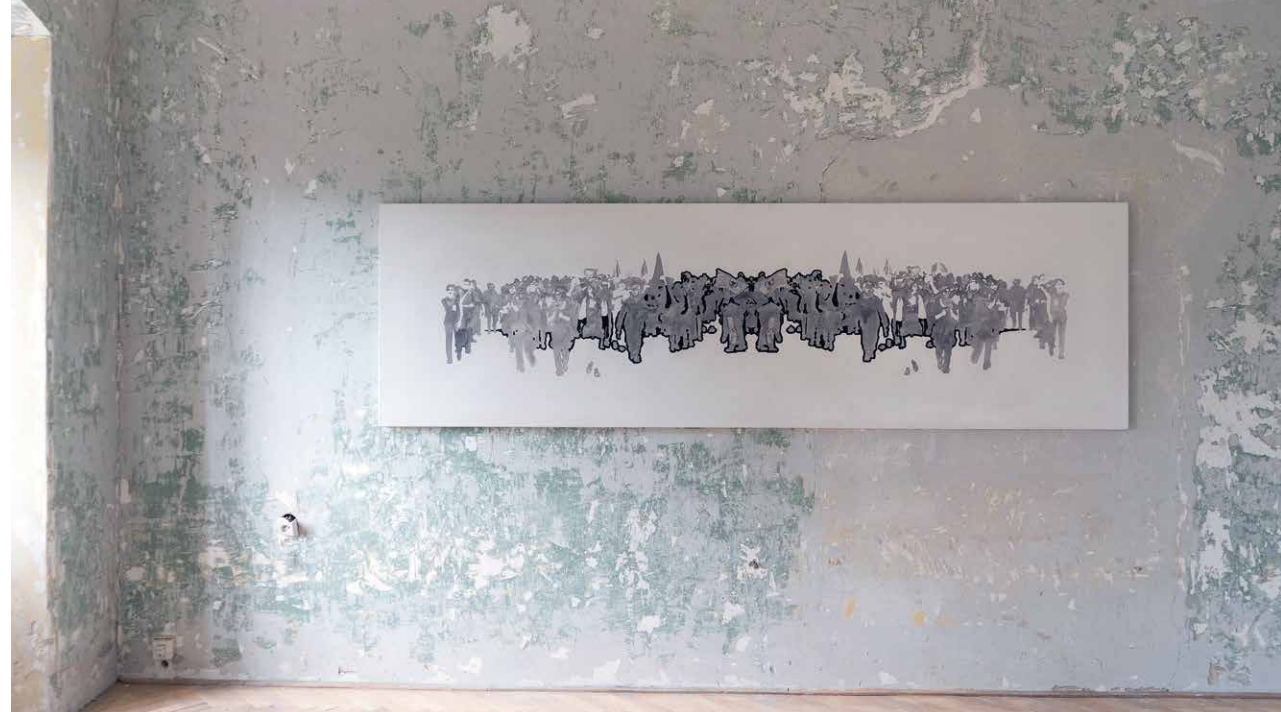
Juliana Mrvová, súbor malieb prezentovaných na výstave *Slečny* od maliarskeho stojana, Galéria Koniareň, Trebišov, 2019, detail. Foto: archív autorky

Pre rubriku *Profil Profilu* pripravil Peter Megyeši rozsiahly materiál o mladom košickom výtvarníkovi Michalovi Machciníkovi (nar. 1989), ktorý prešiel školením v Ateliéri slobodnej kreativity 3D prof. Juraja Bartusza na Fakulte umení Technickej univerzity v Košiciach, kde absolvoval aj doktorandské štúdium (2020). Časť jeho tvorby by sme mohli dať do kontextu s textom Rosi Braidottiovej, respektíve s medzititulkom *Iný pohľad na človeka, prírodu a kultúru*. Mám na mysli predovšetkým tie diela, kde pracuje s prírodným prostredím a stopami, ktoré v ňom zanechávajú ľudia (nájdené lesné graffiti) alebo samotní obyvatelia lesa (séria *Pocťatľovi*). Nakoniec, túto väzbu evokuje aj séria *Reliéf pre Latoura*, odkazujúca na francúzskeho filozofa, ktorý ako jeden z prvých avizoval, že je nevyhnutné prejsť od projektu modernizácie k tomu, čo nazval „ekologizácia“, teda pochopenie našej závislosti od mimoludského sveta, do ktorého sme vložení a z ktorého sme stvorení.²

Meniaci sa vzťah k prírode ilustrujú aj ďalšie materiály zaradené do aktuálneho čísla časopisu. Na jednej strane je to rozhovor s maliarkou, výskumníčkou a cestovateľkou Julianou Mrvovou, ktorej obrazy s témou krajiny ponúkajú silný estetický zážitok, ale príroda pre ňu nie je estetickým objektom. Pristupuje k nej komplexne, skúma lokálne špecifiká miest, zaujíma sa o miestnu flóru a faunu, snaží sa krajinu poznať zvnútra, a pritom minimalizovať uhlíkovú stopu, ktorú zanecháva. Sem by sme mohli zaradiť aj rozhovor s Montym Donom, známym britským záhradníkom, ktorý uverejňujeme pod symptomatickým názvom *Liečivé umenie záhrady*. S témou čísla rezonuje aj recenzia výstavy *Artrrooms Moravany 2* s podtitulom *Sme príroda, ktorá sa bráni* z pera Michaely Kučovej. Jej cieľom bolo „prehodnotenie prístupu človeka k prírode, ktorý v čase ekologických katastrof i ohrozenia novým vírusom citelne dosahuje limity predstáv o ľudskej nadvláde“. V tomto kontexte Kučová vystavené diela domácich a zahraničných autorov a autoriek zoradila do štyroch blokov so symbolickými názvami *Medzi stromami*, *Apocalypse Now*, *Živá a neživá krása* a *Sila spojenia*.

2 Bližšie pozri Diplomacia v kontexte teórie Gaia. Bruno Latour v rozhovore s Heather Davisovou. In *Profil*, 2016, č. 1, s. 8 – 31.

Michal Machciník s profesorom Jurajom Bartuszom na autorovej aktuálnej výstave Wunderkammer, Múzeum Vojtecha Löfflera, Košice. Foto: Gabriel Bodnár

Kata Mach: zo série *Revolúcia musí byť krásna*, 2016, kombinovaná technika. Z výstavy *Artrrooms 2*, Moravny. Foto: Dominika Jackuliaková

Druhý tematický blok časopisu mapuje umenie, ktoré vystúpilo z bezpečnej zóny umeleckej autonómie s cieľom aktívne sa podieľať nielen na kritike spoločnosti, ale pokúsiť sa reálne meniť existujúci status quo. Platí to predovšetkým o pôvodnej štúdiu, ktorú pre časopis *Profil* napísala Katarína Rusnáková. Venuje sa umeniu, ktoré vzniklo ako reakcia na vypuknutie pandémie AIDS v osemdesiatych rokoch 20. storočia v Spojených štátoch amerických. V aktuálnom čísle prinášame jej prvú časť, kde autorka načrtáva širšie politické a sociokultúrne kontexty vizuálneho umenia a kultúry v USA v osemdesiatych rokoch a pokračuje analýzou nových foriem kultúrneho aktivizmu, používajúc príklady kolektívov ACT UP, Gran Fury a Group Material. V druhej časti, ktorú prinesieme v budúcom čísle, sa autorka zamerala na diela troch ikonických postáv – Felixa Gonzaleza-Torresa, Zoe Leonardovej a Nan Goldinovej. Do kategórie sociálne angažovaného umenia môžeme zaradiť aj *Chronológiu sociálneho nátlaku* (2015) Ivany Šátekovej, ktorú v rubrike *Fem pozitív* podrobne analyzuje Lenka Kukurová. Upozorňuje, že život ženy je v tejto kritickej práci zobrazený „ako neustály sled očakávaní, hodnotení a dozoru“, pričom „spoločenské normy... nemajú podobu zákazov a príkazov, ale sú zobrazené vo forme sugestívnych otázok“. Na základe týchto atribútov ho Kukurová zasadzuje do kontextu „aktuálneho feminizmu (v západnom prostredí nazývanom aj štvrtá vlna), ktorý sa zaoberá rodovou nerovnosťou v širších súvislostiach (rasy, triedy, veku, národnosti, viery a ďalších)“.

Na záver sme zaradili občasnú rubriku Juraja Mojžiša *Post scripta*, ktorá je venovaná zabudnutým moderným a neskoromoderným umelcom a umelkyniam. Aktuálne sa autor venuje výstave Svetozára Mydla (1948 – 2014), ktorú pre Galériu mesta Bratislavy pripravili jeho priatelia a umeleckí kolegovia Vladimír Kordoš a Marián Meško. Mydlo, známy predovšetkým ako knižný ilustrátor, sa voľnej tvorbe venoval len sporadicky. Do histórie umenia vstúpil predovšetkým participáciou na pilotnom „posune“ diel Roya Lichtensteina v roku 1971 (spolu s Marianom Mudrochom, Petrom Meluzinom a Vladimírom Kordošom) – akcii, ktorá predznamenovala legendárne *Posuny (Majstrovská Bratislavy v posune artefaktu)* organizované Deziderom Tóthom v rokoch 1979 – 1986.